

# Dus rapports – in facit

Era giurists externs vegnan a sumegliantas conclusiuns sco la PUK

■ (rtr/fmr) Sin incumbensa da la regenza han giurists externs er controllà la rolla dal chantun en il cartel da bajegiar. Er quels giurists vegnan a la conclusiun ch'il chantun na saja betg stà activamain involvi en las fatschentas dal cartel. Sin passa 300 paginas han giurists independents, sut la direcciun dal giurist da l'Universitad da Friburg *Andreas Stöckli*, er intercuri la rolla dal chantun entaifer dal cartel da bajegiar. Els èn vegnids incumbensads da la regenza da far quai. In di sunter che la cumissiun parlamentara d'inquisiziun (PUK) ha preschentà sia examinaziun, vegnan er ils experts independents al medem resultat: Il chantun n'è betg stà involvi directamain en las fatschentas dal cartel, però singulas persunas da l'uffizi da construcziun bassa dal Grischun han violà lur obligaziun da servetsch.

Il rapport – realisà en duas parts per mauns da la regenza – vegn ussa tranter auter a las suandantas trais conclusiuns generalas.

## 1. Betg involvids en il cartel

Tar ina singula glista interna da l'uffizi da construcziun bassa pon ins dir segiramain ch'ella è vegnida en ils mauns dal cartel. Ins na po dentant betg dir, sche quai saja stà in cas da corrupziun u betg. En general n'han ils experts externs dentant chattà nagins indizis da collavuraturas da l'uffizi da construcziun bassa ubain dal departament da construcziun che mussan ch'els sajan stads involvids directamain en las fatschentas dal cartel.

## 2. Violà sia obligaziun

L'anteriuor schef da l'Uffizi da construcziun bassa, haja valità sbagliadamain il whistleblower *Adam Quadroni* sco betg credibel. E sinaquai n'haja el betg infurmà ses superiuor, il cusseglier guvernativ e parsura da departament *Stefan Engler*. Er haja il schef d'uffizi tralascià da far ulteriuras investigaziuns sin fundament dals indizis che *Adam Quadroni* aveva colpor-

tà. Cun quai haja el violà sia obligaziun da servetsch en ses uffizi.

## 3. Infurmà per part – però betg entretschà

Ins ha bain pudì sclerir che singulas persunas da l'uffizi da construcziun bassa stoppian avair savi da las cunvegns da pretsch, per exempel perquai ch'ellas lavuravan avant lur piazza tar il chantun en

la branscha da bajegiar e eran infurmadadas da las radunanzas da cunvegns. Dentant han ins betg chattà infurmaziuns ch'insatgi saja directamain stà involvi.

## Las differenzas èn en ils detagls

Il resultat dals differents rapports – da las inquisiziuns da la PUK e dals rapports externs – èn pia ils medems. I dat dentant insaquantas singulas differenzas tranter

ils dus rapports. Per exempel vegn la PUK tar il resultat, ch'il manader da l'uffizi da construcziun bassa da Scuol haja violà sia obligaziun da servetsch, perquai ch'el n'haja, sunter avair survegnì indizis dad *Adam Quadroni* pertutgant cunvegns da pretsch, betg pli dumandà per mussaments. Il rapport da la regenza vegn dentant ad in auter resultat: il manader da l'uffizi da construcziun bassa da Scuol haja fatg sia lavur, el saja numnamain i cun *Adam Quadroni* tar ses schef a Cuira ed haja rapportà ad el dals indizis. El haja pia infurmà ses superiuor ed haja cun quai fatg ses duair.

## Glistas veglias u betg?

In auter detagl, nua ch'ils rapports sa differenzieschan è tar las glistas che *Adam Quadroni* duai avair purtà a l'uffizi da construcziun bassa a Cuira per documentar las fatschentas discutadas dal cartel. *Adam Quadroni* pretendia che quai sajan stads documents enavos enfin l'onn 2006, cura ch'el sez aveva bandunà il cartel. Il manader da l'uffizi da construcziun bassa pretendia dentant che quai sajan stads be glistas veglias da l'onn 1997. Cunquai ch'il discurs n'è betg vegnì protocollà, na san ins betg quant vegls ch'ils documents da *Quadroni* eran propi. Il rapport da la regenza va dentant or da quai che *Quadroni* n'haja betg be purtà glistas veglias a l'uffizi.

Talas differenzas pli pitschnas èsi da chattar insaquantas tranter ils divers rapports. Però en general vegnan els als medems resultats ed a las medemas conclusiuns.



Andreas Stöckli, giurist da l'Universitad da Friburg, ha preschentà gievgia las conclusiuns da ses rapport en connex cun l'affera da cartel – en preschientscha da Mario Cavigelli (san.), il parsura actual dal Departament da construcziun. FOTO OLIVIA AEBLI-ITEM

# La Regenza engrazia a Quadroni

Il chantun n'è betg sa participà activamain als cartels - el ha dentant ignorà indizis d'abus

MARTIN CABALZAR/FMR

■ **Adam Quadroni ha annunzià las cunvegns da pretsch en Engiadina a l'Uffizi da construcziun bassa ed a la CumCo/WAKO ed ha uschia gidà a scuvrir ils abus.** La regenza renconuscha il curaschi ed engrazia persunter.

**FMR: Il scandal da cartels ha fatg grondas undas d'indignaziun e trumpada. Tgi è la finala delinquent e tgi unfrenda?**

**Mario Cavigelli:** Igl è da punctuar clemmain che tant las proceduras da la CumCo sco era las ulteriuras inquisiziuns vegnan a la conclusiun che suletamain las interpresas hajan fatg cunvegns da pretsch ed èn er vegnidas chastiadas persunter. Unfrendas da quest abus èn stads cumprovadamain il maun public (chantun e vischnancas), dentant er privats.

**Tge è vegnì fatg per remunerar quests donns materials e recuperar la confidenza?**

Cun pretender da las interpresas ina restituziun en daner al chantun ed ad 86 vischnancas sco er cun implementar programs da compliance avain nus stgaffi impurtantas premissas per garantir ina concorrenza faira e mess la basa per ina nova confidenza per l'avvegnir. Cun quest agir ha la regenza dà d'enclerger ch'ella na tolereschia naginas cunvegns da pretsch e vegnia a prender tuttas mesiras pussaivlas per impedir quellas.

**La regenza ha incumbensà d'ella anora dus experts externs d'intercurir ils cas. N'ha la regenza betg già confiden-**



En occasiun da la preschentaziun dal rapport extern ha Mario Cavigelli era exprimi stima, engraziament e renconuschienscha per il whistleblower *Adam Quadroni* ch'ha mess en moviment l'affera da cartel. FOTO OLIVIA AEBLI-ITEM

**za en la lavur da la cumissiun d'inquisiziun parlamentara (CIP) installada per quest intent?**

La regenza ha surdà questas duas incaricas avant ch'il Cussegl grond ha decidì d'installar ina PUK. Or d'optica actuala èsi da valur d'avair er in rapport d'in organ dal Cussegl grond. Quai tant pli

«Igl è difficil da vulair giuditgar posteriuramain, cun la savida ed ils instruments actuals, las proceduras da lezza giada.»

che tuttas trais inquisiziuns resp. giudicats vegnan a conclusiuns sumegliantas

**Avessass Vos reagì auter, sche Vos avessass già lezza giada las enconuschienschas dad oz?**

Las inquisiziuns administrativas han cumprovà che l'administraziun chantunala n'ha da ses temp betg adina reagì a moda adequata resp. memia passivamain sin las supposiziuns e sin ils indizis da cunvegns illegalas. Er en la retrospectiva na pon ins betg ignorar quai.

**Tge avais Vos inteprendì concret per evitar tals abus en l'avvegnir?**

A partir da l'onn 2013 ha noss departament elavurà ensemen cun las partiziuns pertutgadas in pachet da mesiras effizientas per pudair indentifgar svelt abus pussaivels ed er realisà internamain questas mesiras. La CumCo ha schizunt giuditgà quest pachet dal chantun Grischun sco exemplaric ed in'ovra da pionier per la Svizra.

**Na fiss quai betg stà pussaivel pli baud?**

En quest connex èsi da menziunar che per la revisiun dal dretg da submissiun ch'è uss en vigur ha recepì l'obligaziun dals organs da surdada d'intervignir en cas da cunvegns da concorrenza. Oz han ins pia autras expectativas e pretensiuns vers noss organs che surdattan las lavurs che anc en il temp tranter 2004 e 2012. Pli-navant disponin nus oz da differents instruments electronics per eruir eventualas cunvegns da pretsch. En tuts cas èsi difficil da vulair giuditgar posteriuramain, cun la savida ed ils instruments actuals, davart proceduras da lezza giada.

Cuntinuaziun sin Pagina 3

(Cuntinuaziun da pagina 2)

**FMR: Tar tut las inquisiziuns è l'Engiadina Bassa stada en il focus. Muntà quai ch'ins sa excluder ch'i haja dà talas cunvegns da pretsch er en autras regiuns?**

**Mario Cavigelli:** Tar firmas ch'exequeschian cuvridas ha la CumCo constatà chi ha dà cunvegns da pretsch en l'entir chantun ed ella ha er sancziunà tals abus. L'onn passà han ins er avert in'inquisiziun correspundenta en il Mesauc. La CumCo ha dentant er constatà ils ultims onns en numerus auters chantuns cunvegns da submissiun ed ha er dà là chastis considerabels a las interpresas pertutgadas. Abus da pretsch n'èn pia betg mo in fenomen en Engiadina Bassa.

**Cun las firmas culpantas che èn sa mussadas cooperativas han tant la CumCo sco il chantun signà cunvegns da restituziun. E quai uss stà in smac commercial (Kubhandel) ni in act da perdun (Ablashandel)?**

Tar questas soluziuns d'encliegentscha cun las interpresas involvidas che èn stadas fitg pretensiusas ha il chantun agì a moda fitg precauta e cun fitg grond quietà. Ellas cuntregnan ultra da las restituziuns finanzialas er ulteriuras prestaziuns dals interpretidiers e resguardan ils interess publics dal chantun e da las vischnancas. Cun las encliegentschas fatgas han ins plinavant pudì evitar lungs process cun gronds custs. Ils rapports d'inquisiziun confirman quai.

**Per ils emploiads chantunals che han violà las obligaziuns da lur uffizi n'ha quai naginas consequenzas personalas?**

## «Quadroni ha gidà essenzialmain a discuvrir ils abus dal cartel da construcziun.»

Mario Cavigelli, cusseglier guvernativ

La regenza ha giuditgà questa dumanda sin fundament dals rapports d'examinaziun. Ella è vegnida a la conclusiun ch'ins possia renunziar en quest cas a

mesiras personalas. Da resguardar èsi che las valitaziuns sbagliadas èn capitadas avant radund 12 onns e ch'i sa tracta d'emploiads impeccabels che han

prestà lavur irreproschabla. Els han er contribuì essenzialmain ils ultims 10 onns per megliar las proceduras. Quai dastgan ins natiralmain er spetgar da noss collavuratur. Ord optica da la regenza e cunzunt da mai sco schef dal departament fiss ina sancziun perquai sproporziunada. Nus e noss collavuratur essan dentant fitg sensibilisads per questa tematica.

**En l'emprim rapport da la cumissiun parlamentara che è s'occupà cun las mesiras polizialas cunter Quadroni è quel vegnì rehabilità. Igl n'ha dentant dà nagina perstgisa uffiziala?**

Las denunziadas dad Adam Quadroni tar il chantun e tar la CumCo han duvrà curaschi e grondezza. Sco schef dal departament d'infrastructura hai jau perquai exprimì oz a la conferenza da medias mes respect, mia renconuschientscha e mes engraziament vers Adam Quadroni. El ha gidà essenzialmain a discuvrir ils abus dal cartel da construcziun. Per mai èsi impurtant da pudair far quai en la situaziun actuala, nua ch'ìls fatgs pertutgant il rapport parzial 2 da la PUK sco er ils rapports elavurads per incumbensa da la regenza èn uss sin maisa ed han sclerì la situaziun.

**Essas Vus da l'avis che la publicaziun dals rapports numnads e las mesiras instradadas sajan ablas da recuperar la fidanza e la credibilitad persa?**

Gea, da quai sun jau persvadi. Per mai èsi impurtant che las vastas retschertgas fatgas n'han betg pudì cumprovar ch'emploiads chantunals èn stads involvids en cunvegns da submissiun e che las reproschas d'avair profità resp. agì a moda corrupta èn uss vegnidadas refutadas cumplainmain.